

**NAGY ÁDÁM (SZERK.): NEVELJ JEDIT! – A KÉPZELET
PEDAGÓGIÁJA, ATHENEUM, 2018. 347. OLDAL**

Forray R. Katalin: Könyv a jedi-rajongók nevelőinek

A meglepő cím – amelyhez az alcím kínál magyarázatot – olyan kötethez illeszkedik, amelynek tanulmányai arról értekeznek, hogy milyen nevelési elvek, gyakorlatok és hasznosítható tanácsok fogalmazhatók meg a sci-fi, a fantasy és a horror kedvelt hőseinek magatartása alapján. Az alapötlet és a címadás kiváló. A tanulmányok szerzői nagy fantáziával és sok pedagógiai ismeret birtokában tárják fel a tudományos-fantasztikus irodalom (és filmes adaptációjuk) értelmezési lehetőségeit az olvasók, közöttük elsősorban a tanárok, a tanárnak készülők számára.

Az előszó írója *Tóth Csaba*, aki két korábbi kötetében¹ már példát adott arra, hogyan lehet és érdemes párhuzamokat keresni és megfogalmazni a kitalált világok és a ma létező világ politikai folyamatainak működése között. Ilyen előzmények után logikus a kötet szerkesztőjének ötlete: a politológiai szempontok után a nevelés és a neveléstudomány nézőpontja is helyet kaphat egy hasonló vizsgálódásban. Az igényes előszó után a kilenc tanulmány, majd a szerkesztő zárszava következik, s a gyűjtemény stílusosan *A kötet szerzői és titkos életük* című fejezettel zárul.

a könnyed főszöveg
így tudományos
megalapozottságot nyer

A tanulmányok a kiválasztott mű egy-egy szereplőjének vagy valamely csoportjának tulajdonságait, konfliktusait elemzik, illetve egy-egy epizód mondanivalóját bontják ki. Többségükben – s ebben vélhetőleg a szerkesztői koncepció tükröződik – bevezetésként pontosan közlik az elemzett mű alapadatait, és minden tanulmányt hosszú szakirodalmi lista és jegyzetek egészítenek ki. A fejezetekhez csatlakozó jegyzetek tudományos igénytelenséggel magyarázzák

a vizsgált fogalmakat és összefüggéseket, indokolják a hivatkozott irodalom bevonását. Ez különösen azért figyelemre méltó megoldás, mert a könnyed főszöveg így tudományos megalapozottságot nyer anélkül, hogy az olvasás élményét megbontaná.

Galuska László Pál és *Feleky Mirkó* írták az első tanulmányt *Elmék (h)arcai – Tanulás és műveltség a Star Wars és a Trónok harca világában* címmel. A tanulmány a két kiválasztott művet alapvetően a zen-buddhizmus és a sintoizmus alapján értelmezi. Majd történelmi példák alapján a középkori lovagi eszmények, a lovagi nevelés, a középkori egyházi és világi lovagi nevelés párhuzamait bemutatva ismerjük meg *George Lucas* filmjeinek és *Merton*

¹ Tóth Csaba: *A sci-fi politológiája*. Atheneum, 2016; Tóth Csaba (szerk.): *Fantasztikus világok – Társadalmi és politikai kérdések a képzelt világban*. Atheneum, 2017.

regényeinek világát, mindezt párhuzamba állítva a jelenlegi neveléssel. A tartalmilag és stílusosan is kitűnő elemzésben kitérnek a női szerepek értelmezésére, sőt a kóbor lovag szerepére és jelentőségére is. A tanulmányt rendkívül alapos, 108 tételes jegyzet egészíti ki.

Kissé didaktikusabb *Boráros-Bakucz András Ki mentse meg legközelebb a világot? Feladata-e egy ma pályakezdő tanárnak, hogy felkészítse a jövő nemzedékének hőseit a világ megmentésére?* című írása, melyben két közönségfilmet: *Paul Verhoeven Csillagközi invázió* és *Gavin Hood Végjáték* című művét elemzi, számos neveléstörténeti párhuzamra rávilágítva. A hosszú és bonyolult cím is oktatni kíván, ahogy ez a szándék az írásban mindvégig felbukkan, s különösen erőteljes a tanulmány záró bekezdéseiben. A szerzők motivációja érthető, de a „tanulások” didaktikus megfogalmazása ellentétben áll a kötet szellemiségével.

Nagy Ádám is többre vállalkozik, mint a *Star Trek* példájának pedagógiai szempontú értékelése (*Hosszú és eredményes életet! A Kobayashi Maru-próba tanulságai a Star Trek-univerzumban*). A szerző szellemes megoldást választott a két világ összehasonlítására és értelmezésére. A kiemelt „próbát” bőséges szakirodalmi forrással alátámasztva értelmezi, és helyezi el tudományos összefüggésekben.

*Nagy Ádám Szvitek Szilárd*dal írott tanulmányában (*Mindenkiben ott az X – mutánsok és tehetséggondozás*) az *X-Man*-sorozat kapcsán a tehetség, az intelligencia, a motiváció fogalmait értelmezi számos és okosan feldolgozott szakirodalmi mű alapján. Sajnos azonban éppen a szerkesztő mulasztja el, hogy a sorozatot legalább

röviden bemutassa, így azoknak, akik nem látták a filmeket, nem könnyű az írás megértése.

Körtvélyesi Franciska Előítéletesség és morális dilemmák a varázsvilágban című írásában a *Harry Potter* történetek alapján – *Freire* nézeteit adaptálva – vázolja a címben jelzett fogalmakat. Bár többféle szempontot is fölvet, a tanulmány nélkülözi a tudományos komolyságnak és a játékoságnak azt az egyét, ami a legsikerültebb írásokra jellemző.

Horváth László főleg a könyvsorozatban szereplő pedagógusok karaktereit veszi sorra *Harry Potter és a roxfordi pedagógusok* című írásában. Élvezetesen, olvasmányosan mutatja be a vizsgált személyek magatartását és hatásukat a gyerekekre. A pedagógiai, szaktudományos nézőpont talán kicsit eltúlzott a szövegben: szerencsésebbnek látom azokat a tanulmányokat, ahol a jegyzetekben hangsúlyozódik inkább ez a szempont.

Melinda Mikusová Bullying a Harry Potterben címmel az iskolai és általában a gyerekekkel szembeni zaklatás történeteit elemzi egészen *Twist Olivértől* a mai online zaklatásig. Témájának szokatlansága és persze aktualitása miatt is rendkívül érdekes olvasmány. Nem újdonság az iskolai zaklatás, ám csak manapság olvasunk róla többet. Ehhez valószínűleg hozzájárul az internet általános hozzáférhetősége, ezért is találkozunk gyakrabban ezzel az új jelenséggel. Saját és mások kutatási eredményei alapján tanulságos és okos áttekintést kapunk az iskolai zaklatás mibenlétéről, az értelmezéséhez és kezeléséhez felhasznált és felhasználható szakirodalomról.

Lőrincz Andrea Stephen King gyermekei – A Vesztések Klubja című munkájában

szellemes megoldást választott a két világ összehasonlítására és értelmezésére

a magyarul *Az* címmel megjelent vaskos kötet és a film alapján ugyancsak az iskolai zaklatással, terrorral foglalkozik, hiszen a választott mű központi témája éppen ez. Az elemzés a forrás részletes bemutatása után az iskolai zaklatással szembeni pedagógiai módszereket veszi sorra. Itt is – mint némely másik tanulmányban – kissé túl sok a tanulságok direkt bemutatása, elsősorban az „iskolai terror” kezelésével kapcsolatban (például fel kell lépni az iskolai „klikkesedés” ellen, az osztály ülésrendjének fontossága, rejtett tanterv stb.).

*Karlowits-Juhász
Orchidea Így neveld
a sárkányodat, avagy*

pedagógiai kultúraváltás a Hibbant-szigeten című színes és lendületes írása *Cressida Cowell* kötetei alapján mutatja be a „pedagógiai kultúraváltást”. (Az író 16 kötetes írásából már tíz magyarul is megjelent, valószínűleg sokan olvasták itthon is.) A szerző a „sárkányölő viking kultúra” átlényegülését emeli ki a főhős és neveltetése történetéből. Mondanivalója, hogy az új nevelési elvek, a pedagógiai kultúraváltás együttműködő, békés teremtményeket varázsolhat még a sárkányokból is.

Nagy Ádám zárszava kedvesen és okosan summázza a kötet célját: „Azt reméltük, hogy az intellektuális kalandokon túl is sokaknak kedvet adhatunk a tanulás világával való ismerkedéshez, illetve gyakorló tanároknak is alapot kínálhatunk új ötletekhez és esetleges önreflexióhoz”.

Neveljünk hát jedi? A tanulmányok szerint érdemes, hiszen a „jedi” okos, együttműködő gyermekké, emberré nevelhető. Persze kudarcok azért előfordulhatnak. (A felnőttekkel más a helyzet,

ők (mi) már csak korlátozottan tehetők jobbra.)

Szakértő megfigyelések szerint a gyerekek és fiatalok azokat a regényeket szeretik, amelyekbe át lehet lépni, hosszan lehet a világukban tartózkodni. Nemcsak vastag regényekről lehet szó, hanem akár sorozatokról, amelyek még több lehetőséget kínálnak az átlépésre. Az ismerőség és az újdonság élménye egy több kötetes vagy több

gyakorló tanároknak is alapot kínálhatunk új ötletekhez és esetleges önreflexióhoz

filmből álló sorozatban egyszerre van jelen. A kamaszok a fantasy műfajt preferálják, ezért annyira közkedvelt a Harry Potter-sorozat. Számukra a meseszerűség a legfontosabb elem, amelyet a mítoszok, a mágia hordoznak. Sárkányok, orkok, trollok, elfek, tündék, koboldok népesítik be ezeket a sorozatokat. A hirtelen vágások, ugrások, jellegzetes filmes elemek a siker jellegzetes eszközei.

Hasonló felismerések nyomán szerveződött 2012-ben a Magyar Gyermekirodalmi Intézet, legújabbán pedig a HUBBY (Magyar Gyerekkönyv Fórum). Fontos fejlemény, hogy mind több tanárképző intézményben kap szerepet a gyermek- és ifjúsági irodalom oktatása. (A Károli Gáspár Református Egyetem 2014-ben szakirányú továbbképzési szakot indított ezzel a céllal.) Mindez örömdetes és ígéretes, hiszen ma még a közoktatásban általánosságban hiányzik az a kreativitás, amely értelmezni segítene az ifjúsági irodalmat.

Ennek előhírnöke a *Nevelj jedi!* című kötet, amely az ifjúsági irodalom és film népszerű műveinek értelmezését a pedagógia elmélete és gyakorlata számára színes, érdekes, szórakoztató és tanulságos módon valósította meg.